MALTA

QORTI TA' L-APPELL

S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO

ONOR. IMHALLEF
ALBERT J. MAGRI

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta tas-26 ta' Marzu, 2010

Appell Civili Numru. 414/2003/1

John Barbara

v.

Airmalta p.l.c.

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni pprezentata mill-attur fil-25 ta’ April, 2003, li taqra hekk:
“Premess illi l-attur huwa impjegat mas-socjeta` kummercjali konvenuta.

“U premess illi l-attur nhar il-21 ta’ Mejju, 1999 wegga’ f’incident awtomobilistiku waqt il-qadi tal-impjieg tieghu mas-socjeta` konvenuta fi triq gewwa iz-zona tal-Ajruport ta’ Malpensa gewwa Milan, l-Italja.

“U premess illi minhabba tali incident l-attur qieghed isofri minn disabilita` permanenti hekk kif iccertifika Mr. Carmel Apap Bologna skond ir-rapport mediku anness mar-rikors u mmarkat bhala dokument “JB1” u dana hekk kif se jkollu l-opportunita` li jipprova l-attur waqt it-trattazzjoni tal-kawza odjerna.

“U premess illi l-imsemmija incident sehh tort tas-socjeta` konvenuta u dana minhabba negligenza, imperizja u non-osservanza tar-regolamenti da parti tal-istess socjeta` konvenuta.

“U Premess illi ghalkemm is-socjeta` konvenuta giet debitament interpellata sabiex tersaq ghal-likwidazzjoni u eventwali hlas ta’ danni ill-attur, is-socjeta` konvenuta baqghet inadempjenti.

“Tghid ghalhekk is-socjeta` konvenuta ghalfejn m’ghandhiex dina l-Onorabbli Qorti:

“1. Tiddikjara lis-socjeta` konvenuta bhala unikament responsabbli ghall-incident li sehh nhar il-21 ta’ Mejju fejn wegga’ l-attur u dana minhabba negligenza, imperizja u non-osservanza tar-regolamenti da parti tal-istess socjeta` konvenuta.

“2. Tillikwida d-danni sofferti mill-attur anke permezz ta’ perit nominand.

“3. Tikkundanna lis-socjeta` konvenuta thallas is-somma hekk likwidata lill-attur.

“Bl-ispejjez, inkluz dawk tal-ittra ufficjali datata 14 ta’ Mejju, 2001, u bl-imghax u rapprezentanti u diretturi tas-socjeta` konvenuta gew ingunti in subizzjoni.”

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tas-socjeta` konvenuta (fol. 33) li in forza taghha eccepiet illi:
“1. Preliminarjament, ic-citazzjoni odjerna hija nulla u bla effett peress illi l-kontenut tac-citazzjoni intavolata mhijiex skond dak rikjest mill-Artikolu 156(1) tal-Kap. 156;

“2. Subordinament u bla pregudizzju ghall-fuq eccepit, it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjes stante li fuq il-fatti esposti, il-kumpanija konvenuta mhix responsabbli ghad-danni allegatament sofferti mill-attur;

“3. Subordinament u bla pregudizzju ghall-fuq eccepit, l-attur irid jipprova li l-incident li fih allegatament sofra disabilita` permanenti kien l-effett ta’ xi azzjoni jew inazzjoni tal-kumpanija konvenuta skond kif dispost fl-Artikolu 1033 tal-Kap 16;

“4. Salv eccezzjonijiet ulterjuri li jigu prezentati izjed tard f’kaz illi l-ewwel eccezzjoni tigi michuda u l-attur joghgbu jaghti informazzjoni cara u dettaljata dwar it-talbiet tieghu;

“Bl-ispejjez.”

Rat li fl-udjenza tal-25 ta’ Novembru, 2003, quddiem l-ewwel Qorti s-socjeta` konvenuta irtirat l-ewwel eccezzjoni;

Rat is-sentenza moghtija mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fit-30 ta’ Jannar, 2008, li in forza taghha dik il-Qorti laqghet it-tieni u t-tielet eccezzjoni tas-socjeta` intimata, u b’hekk (prezumibilment) cahdet it-talbiet attrici (ghalkemm dan ma jinghadx espressament fis-sentenza, din tidher li kienet id-decizjoni finali tal-ewwel Qorti), bl-ispejjez jibqghu bla taxxa bejn il-partijiet;

Dik il-Qorti tat is-sentenza taghha wara li ghamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:
“**D1. *<u>Generali</u>*:**

“Il-kawza odjerna tirreferi ghal incident li sehh fil-21 ta’ Mejju 1999 meta l-attur wegga’ f’incident awtomobilistiku

gewwa Milan, fl-Italja wara li kien ghadda sighat twal jahdem fl-impjieg tieghu fl-ajruport ta’ Malpensa bhala ***licensed engineer***. Jirrizulta li l-attur hadem hafna sieghat twal – ferm aktar minn normali. Dan mhux biss sostnieh l-attur izda gie wkoll konfermat minn martu Cettina Barbara, kif ukoll minn haddiem iehor Joseph Vella. John Barbara kien ***off day*** izda peress li kellhom ix-xoghol staqsewh iridx jidhol jahdem u accetta. Galea kien qallu li hu seta’ jirrifjuta jidhol ghax hu kien ***off***. Dik il-lejla, fuq haga li mhux tas-soltu li tigri gol-Azzurra kien hadem aktar minn tnax-il siegha – possibilment tmintax-il siegha. Irrizulta li l-incident la sehh fl-ajruport ta’ Milan u anqas fid-dintorni tieghu izda ferm ’il boghod.

“Irrizulta li kellhom arrangament bejniethom fejn huma kienu hafna drabi jippruvaw jakkumulaw l-***off days*** ma’ xulxin bl-iskop li darba fix-xahar ikunu jistghu jinzlu Malta halli jkunu jistghu joqoghdu mal-familja. Fil-jiem ta’ qabel l-incident l-attur ma lmentax li qieghed ihossu ghajjien.

“Kawza tal-incident l-attur inghata 220 gurnata ***injury leave.*** Irid ikun sar waqt hin ta’ xoghol biex ikun kunsidrat ***injury leave.*** Proprjament biex ikun kunsidrat ***injury leave*** il-bniedem irid ikun qieghed fix-xoghol, gara incident, wegga’, u ghalhekk ikun kunsidrat bhala ***injury leave***. Il-***Head*** tal-***Payroll*** tal-Airmalta semma li l-procedura hija li kull kaz jigi studjat u evalwat fuq il-merti tieghu stess. Ma kien ha ebda decizjoni hu personali dwar il-bicca xoghol ta’ ***injury leave*** u ***sick leave***. Id-decizjoni tkun ittiehdet mill-***Human Resources Department*** dwar jekk persuna effettivamemt tkunx intitolata u ghal liema tip ta’ ***leave***.

“Mr. Carmel Apap Bologna ikkonferma li kawza tal-incident tat-traffiku li kien involut fih l-attur sofra griehi kif spjegat fic-certifikat a fol 4 tal-process b’konsegwenza ta’ disabilita` permanenti ta’ 15%.

“**D2. *<u>Responsabbilta`:</u>***

“L-attur jidher li qieghed isostni li hu kien <u>imgieghel</u> jahdem sighat twal mas-socjeta` konvenuta u li l-incident

stradali sehh minhabba li kien ghajjien wara ***shift*** twil u ghalhekk jimplika li s-socjeta` konvenuta naqset li tipprovdi ***a safe system of work*** ghall-impjegat taghha li kienu gew ***seconded*** ma' l-Azzurra Air, izda mill-provi ma jirrizultax mill-***file*** li l-attur talab li jigi ***relieved*** minn ***duties***. L-attur ikkontenda li r-***roster*** tieghu ma kienx qed jigi mizmum u li kawza ta' hekk sar l-incident. Il-Kap 16 artikolu 1032 jghid:

"(1) Jitqies fi htija kull min fl-ghemil tieghu ma juzax il-prudenza, id-diligenza, u hsieb ta' missier tajjeb tal-familja.

"Ghalhekk il-Qrati taghna dejjem zammew li jezistu tliet elementi biex tirnexxi azzjoni ghal danni.

"1 – Il-fatt dannuz illecitu
"2 – L-imputabilita` tal-istess fatt ghal min ikun ghamlu
"3 – Id-dannu kagjunat minn dan l-istess fatt hu doluz jew li jwassal ghal ***culpa*** da parti ta' min ikun ghamlu

"**Agius vs Busuttil**, Qorti tal-Appell, 14/12/1982 fejn min jinstab responsabbli ghal danni jkollu konnessjoni logika ta' kawza u effett.

"L-awtur Taljan Torrente jiddefinixxi l-***culpa*** bhala:

"**un' evento si dice colposo quando non e' stato intenzjonalmente procurato ma si e' verificato a causa di negligenza, imprudenza o imperizia, ovvero per inosservanza di leggi, regolamenti, ordini o discipline.**"

"L-attur isostni li l-kwantita` ta' xoghol li kien hemm kien voluminuz hafna u li l-i***staff*** ma kienx sufficjenti biex jilhaq mal-volum ta' xoghol. Infatti irrizulta li spiss kien ikun hemm ***overtime*** kif ukoll kien hemm procedura li jahdmu fl-***off days***. Certament l-impjegati kienu kuntenti b'din is-sistema wkoll minhabba li kienu jaqilghu aktar flus kif ukoll kellhom il-possibbilta` li jinzlu lura Malta aktar frekwenti jew aktar fit-tul biex ipattu tas-sighat twal ta' xoghol li jkunu ghamlu. Zgur li l-attur ma giex sfurzat biex jidhol

ghax-xoghol izda fl-istess hin kien agir sewwa tas-socjeta` konvenuta li thaddem lill-haddiema taghha dawk is-sighat twal kollha b'mod li l-impjegati jkunu daqshekk ghajjenin?

"**D3.** ***Safe system of work*****:**

"Minn dak imsemmi hawn fuq jemergi car li min ihaddem ghandu dejjem juza d-diligenza ta' ***bonus pater familias*** inkluz li ghalhekk jipprovdi ***a safe system of work*** ghax altrimenti jkun responsabbli ghal eventwali danni. Huwa certament responsabbli ghal danni min jimpjega b'mod li:

"1. Ix-xoghol kien jinvolvi riskju ta' korriment li seta' jkun ragjonevolment previst,
"2. Ir-riskju kien il-kawza tal-korriment,
"3. Tali riskju seta' gie evitat.

"F'dan l-istadju l-Qorti sejra tikkwota minn sentenza taghha kif presjeduta moghtija fid-19 ta' Gunju 2007 fl-ismijiet **Armando Caruana vs Filomeno Pace noe** fejn inghad:

""Certament jinkombi fuq l-***employer*** li jipprovdi ***a safe system of work*** ghall-impjegati tieghu, kemm jekk ix-xoghol isir f'fabbrika kif ukoll jekk il-haddiema jintbaghatu jahdmu barra mill-fabbrika. Xoghol barra mill-fabbrika xorta wahda ghandu jkun ***safe system of work*** u dan japplika mill-bidu nett sal-ahhar nett li jkun qieghed isir ix-xoghol. Huwa d-dover ta' min ihaddem li qabel ma jibghat il-haddiema tieghu fuq il-lant tax-xoghol jivverifika li l-kundizzjonijiet huma ***safe*** u minghajr riskji ghall-haddiema tieghu. Ghalhekk huwa d-dover ta' min ihaddem li jispezzjona l-post tax-xoghol u jevalwa r-riskji involuti u li ma jkunx hemm periklu ghall-haddiema. Taht kull cirkostanzi l-haddiem m'ghandux jigi mqieghed fil-periklu bla bzonn.

"Kif tajjeb osservat l-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-kawza **Bugeja vs Montanaro Gauci**, deciza fl-14 ta` Mejju, 2004:

““huwa daqstant importanti fil-kuntest ta` responsabbilita` li l-ambjent kollu fejn jahdmu l-impjegati jkun tali li jwarrab l-ickenn possibilita` ta` infortunji fuq ix-xoghol. Dan l-obbligu huwa generalment rikonoxxut bhala dmir tal-***employer*** li jipprovdi ‘***a safe place of work***’”

“L-istess principju nsibuh fil-kawza **Gauci vs Korporazzjoni Enemalta,** deciza fl-10 ta` Ottubru, 2006 fejn inghad:

““qabel ma jintbaghat haddiem jahdem fuq sit, minn ihaddem ghandu obbligu “li taghmel ezami jew spezzjoni semplici sabiex tara min qabel li l-post u l-ambjent fejn ikun ser isir ix-xoghol huwa wiehed ***safe***”.”

“Kif qalet din il-Qorti diversament presjeduta fl-20 ta’ April 2007, Imhallef Dr. T. Mallia, fil-kawza fl-ismijiet **Mayer Scicluna vs T.N. Waterproofing Limited**:

““Din il-Qorti, diversi drabi wkoll sahhet fuq il-htiega ta` supervizzjoni (“Agius vs All Services Ltd”, deciza minn din il-Qorti fit-2 ta` Gunju, 2005), u f`dan il-kaz dan kien mehtieg mhux biss biex jigi assikurat li l-lant tax-xoghol kien ***safe*,** izda biex jassigura wkoll li l-haddiema juzaw l-appart kollu fornit lilhom.”

“Ukoll issir referenza ghall-kawza tal-Qorti tal-Appell Kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Attard***,* deciza fit-2 ta` Settembru, 1999 fejn intqal:

““min ihaddem mhux biss ghandu jara li jkun hemm ***available*** apparat ta` ***safety*,** izda ghandu jinsisti mal-***foreman*** li ma jsirx xoghol minghajr l-uzu tal-apparat, u jara li din l-ordni tigi segwita.”

“Fil-kawza fl-ismijiet **Grezzju Scicluna vs C. Cini & Sons Limited**, deciza fis-27 ta’ Lulju 2006, Imhallef Dr. Tonio Mallia, il-Qorti ccitat l-awtur Whincup mill-ktieb ***Modern Employment Law*** li jelenka erba’ principji bazici. Dawn huma:

"i. *the employer must ensure that the employee knows the dangers,*
"ii. *the employer must ensure that the employee konws the precautions to be taken against these dangers,*
"iii. *the employer must ensure that the precautions are available,*
the employer must ensure that the employee knows these precautions are available.

"F'dan l-istadju l-Qorti qed tirreferi ghal sentenza ohra moghtija minn din il-Qorti presjeduta mill-Onor. Imhallef Dr. Joseph Azzopardi fit-13 ta' Gunju 2007 fl-ismijiet **Anna Micallef et vs Allchem Limited et** u tikkwota parti mis-sentenza taghha fejn ghamlet referenza ghal diversi sentenzi.

""Din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet **D'Anastasi vs Enemalta Corporation** deciza fit-28 ta' Gunju, 2005 qalet;

"Illum it-tendenza ricenti tal-Qrati taghna, issa msahha ukoll minn legislazzjoni iktar moderna u konsonanti maz-zminijiet hija li hemm kwazi presunzjoni illi incident industrijali jigri ghax ma kienx hemm a safe system of work.

"Huwa facli ghal dak li jipprovdi x-xoghol illi jwahhal fl-impjegat ghax uza ghodda mhux koperti minn apparat ta' sigura izda fuq kollox l-impjegat ikun qed jahdem ghall-ahjar ta' min jaghtih ix-xoghol u minflok ma jgerger u jilmenta mill-ghodda ikun medd idejh ghax-xoghol. Ma hux sew fil-fehma tal-Qorti li wiehed jattribwixxi xi tort lill-attur u nghidulu li kien ahjar li hasel idejh.

"Kif irriteniet ukoll din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet **Schembri vs Caruana nomine** deciza fit-12 ta' Jannar, 1983, ***employer*** illi jkun jaf li fil-makkinarju tieghu hemm perikolu u ma jiehu ebda passi biex jirrimedja ghal dan jesponi ruhu ghall-konsegwenzi legali li johorgu minn dan l-***employer*** (ghandu jahseb) illi jippjana sew ix-xoghol u jikkunsidra l-fatt li l-istess haddiema gieli jittraskuraw ir-riskji involuti fix-xoghol taghhom ta' kull jum.

"Kif ukoll qalet l-istess Qorti fil-kawza fl-ismijiet **Kevin Mallia vs Alf Mizzi and Sons Limited** deciza fid-9 ta' Ottubru, 2003 min ihaddem ghandu d-dover li jipprovdi post tax-xoghol li ma jkunx ta' periklu u riskju ghas-sahha tal-istess haddiem (ara **Bugeja vs Falzon** deciza minn din il-Qorti fit-30 ta' April, 1997 u **Desira vs Grech and Co. Ltd.** deciza fit-30 ta' Mejju, 2002)."

"Il-Qorti tixtieq tirrimarka dwar differenzi fil-kaz citat ta' Micallef et vs Allcehm Limited et fis-sens li f'dik il-kawza l-Qorti kellha quddiemha kaz ta' makkinarju ftit sofistikat ossija ***forklifter*** li forsi kien jirrikjedi li min ihaddem tali ingenji jkun qabel attenda ghal xi korsijiet biex ihaddem l-istess. Kien hemm ukoll f'dak il-kaz l-obbligu tas-supervizjoni li ***forklifter*** ma tintuzax biex jigu alzati nies izda oggetti. Fil-kaz in ezami ghandna kaz ta' kif tahdem forci. Il-kaz ta' Mayer Scicluna kontra TN Waterproofing Limited jirreferixxi aktar ghas-sigurta` fuq il-post fejn qed isir ix-xoghol ghax f'dak il-kaz l-incident gara wara li spicca x-xoghol u l-haddiem koncernat ossija l-attur f'dak il-kaz waqt li kien qed jerfa cilindru tal-gass rifes ***guilder*** ossija tavla tal-bennejja u zelaq. Il-kaz in ezami huwa differenti ghax la jirreferixxi ghal xi aspett fejn inholoq periklu minhabba l-istat ta' affarijiet fil-lok ta' fejn qed isir ix-xoghol u anqas jirreferixxi ghal xi ingenji li jehtiegu xi kapacita` specjali ta' kif thaddem l-ingenji koncernati. Fil-kaz in ezami hemm l-uzu ta' forci."

"B'referenza ghall-kaz in ezami jrid pero` jinghad li l-incident ma garax fuq il-post tax-xoghol u mhux incident industrijali waqt ix-xoghol, direttament relatat max-xoghol tieghu jew l-ghodda li juza. Il-kaz imsemmi ta' haddiem tat-Tarzna li wegga' wara l-hsara fil-makkinarju (**Busuttil vs Malta Drydocks** deciz mill-Prim Awla fid-09/12/2002), ta' haddiem li tfixkel fil-***cables*** imhollija bl-addocc fuq il-lant tax-xoghol (**Cini vs Wells et**, Qorti tal-Appell, 15/11/2004), ta' ***technician*** li jkorri waqt li qed isewwi makkinarju (**Grech vs Farrugia**, Qorti tal-Appell, 07/12/1994) huma kazijiet differenti ghax l-incident gara wara l-hin tax-xoghol u sta ghalhekk ghall-attur li jipprova n-ness bejn il-kawza tad-danni u l-agir tas-socjeta`

konvenuta (ara f'dan ir-rigward **Paul Debono vs Malta Drydocks et**, Prim Awla, 27/04/2005).

"***<u>D4. Is-sewqan lura mill-attur:</u>***

"Certament li jekk bniedem ikun ghajjien hu m'ghandux isuq. Jekk isuq mera jkun ghajjien ikun ta' periklu ghalih innifsu kif ukoll ghal terzi. Jekk l-attur kien ghajjien cartament ma messux saq u taht dan l-aspett certament li ghandu jaghti tort lilu nnifsu ta' dak li gara ghax ebda decizjoni tas-socjeta` intimata, gusta jew le, ma tista' twassal ghall-fatt li hu jsuq meta jkun ghajjien. Dan l-argument ikompli jissahhah meta wiehed jikkunsidra li l-attur kellu ***allowance*** ghat-***Taxis*** [konfermat minn Natalino Formosa]. L-***allowance*** mhux qieghedha hemmhekk halli wiehed ifaddalha izda halli tintuza, specjalment f'kaz ta' bzonn meta wiehed huwa ghajjien u ma jiflahx isuq. Ukoll jekk l-attur kien daqshekk ghajjien ghaliex qaghad jaghmel il-***paperwork*** wara li spicca, aktar u aktar meta s-superjur tieghu qallu li jista' jmur id-dar? L-attur kien joqghod xi 45 minuta 'l boghod mill-ajruport izda bhala stat ta' fatt l-incident gara saghtejn wara li kien telaq. L-attur cahad li mar ***supermarket*** izda qal li waqaf jiehu kafe` biex jistrieh ghax hassu ghajjien. U jekk hassu daqshekk ghajjien ghax ma pparkjax il-vettura tieghu? Barbara spjega li ma hax ***taxi*** ghax kellu l-karozza tieghu l-ajruport u ma xtaqx ihalliha warajh."

Rat ir-rikors tal-appell tal-attur, minnu pprezentat fit-18 ta' Frar 2008, li in forza tieghu, ghar-ragunijiet minnu premessi, talab li din il-Qorti:
"… … … joghgobha tvarja u timmodifika s-sentenza moghtija nhar it-30 ta' Jannar 2008 mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fl-ismijiet 'John Barbara v. Airmalta plc' [Cit. Nru.:414-2003-LFS] u dana billi tikkonferma dik il-parti taghha fejn cahdet l-ewwel eccezzjoni tas-socjeta` appellata u thassar, tirrevoka u tikkancella dik il-parti fejn laqghet it-tieni u t-tielet eccezzjoni tas-socjeta` appellata u tichad l-istess u tilqa' l-ewwel talba attrici in kwantu din tirrigwardja r-responsabbilita` ghall-incident mertu ta' din il-kawza u hlas ta' danni bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra s-socjeta` konvenuta-appellata u konsegwentement

tirrinvija l-atti processwali lura lill-ewwel Qorti halli din wara li tisma' l-provi relattivi tiddeciedi fuq it-tieni u t-tielet talbiet attrici."

Rat ir-risposta tal-appell tas-socjeta` konvenuta (in data 13 ta' Marzu 2008) li in forza taghha, ghar-ragunijiet minnha premessi, talbet illi l-appell tal-appellant ghandu jigi michud bl-ispejjez kontriha;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet fl-udjenza tat-12 ta' Frar 2010;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Ikkunsidrat:

Illi jirrizulta li l-attur huwa *licensed engineer* u fl-epoka tal-incident meritu tal-kawza kien qed jahdem fl-ajruport ta' Malpensa, gewwa Milan, l-Italja, fejn kien jiccertifika l-*air worthiness* tal-ajruplani tal-kumpanija Azzura Air, li kienet kumpanija sussidjarja tal-Airmalta, li maghha kien ingaggjat. Fl-epoka tal-incident kienu zdiedu l-ajruplani u naqsu l-enginiera (peress li tnejn kienu ntbaghtu fuq kors ta' tahrig fl-Istati Uniti tal-Amerika), u l-kumpanija, ghalhekk, kienet titlob lill-enginiera taghha biex jaghmlu xoghol b'*overtime*. L-attur kien wiehed minn dawk l-impjegati li kien jaccetta li jahdem *extra duties*, anke ghaliex, b'dan il-mod, kien igemma' aktar granet ghal-*leave* tieghu gewwa Malta. L-incident in kwistjoni sehh fil-21 ta' Mejju, 1999, u jidher li zgur sa mid-9 ta' Mejju, 1999, l-attur kien jahdem b'mod regolari hafna *overtime*, anke fi granet li kienu intizi ghall-mistrieh tieghu.

Fl-20 ta' Mejju, 1999, l-attur hadem ix-*shift* ta' bil-lejl mill-4.00pm sa nofs il-lejl, u gie mitlub jahdem ix-*shift* tal-ghada filghodu, min-nofs il-lejl sal-10.15am. Ma jidhirx li saret xi pressjoni partikolari fuqu biex jahdem dawn is-sieghat kollha, u, kif jirrizulta, kienet dahlet drawwa fost l-enginiera li jahdmu sieghat twal peress li hekk kien jaqblilhom.

Wara li lesta x-*shift* tieghu, l-attur hassu ghajjien. Hu lesta l-"paper work" li kellu jaghmel skond id-dmirijiet tieghu, u wara saq ghall-allogg li kellu pprovdut ghalih f'Milan. Peress li kien qed ihossu ghajjien, waqaf fit-triq biex jistrieh ftit u jiehu kafe`; wara li qabad triqtu lura ghad-dar, raqad waqt li kien qed isuq, u baqa' diehel f'hajt. L-attur jallega li garrab griehi personali b'rizultat ta' dan l-incident, u qed izomm lill-kumpanija konvenuta responsabbli.

Kif intwera, l-ewwel Qorti cahdet it-talbiet tal-attur, izda dan appella u qed jissottometti li la darba min kien ihaddmu dahhlu ghax-xoghol meta kien ghajjien, u kontra r-regoli tas-sahha, l-istess kumpanija ghandha taghmel tajjeb ghall-konsegwenzi, f'dan il-kaz, ghall-griehi li garrab meta, minhabba l-ghejja, baqa' diehel go hajt.

Din il-Qorti ma tistax taqbel mal-argumenti tal-attur. Hu veru li s-socjeta` sussidjarja tal-Airmalta sabet ruhha *short* minn *licensed engineers*, pero`, ma jirrizultax li dawk li kienu Milan gew "imgieghla" jahdmu *extra hours*. L-attur, bhal shabu, ma kienx impjegat fi skala baxxa meta jkun mistenni li dak li jkun joqghod ghal dak kollu li jordnalu l-imghallem tieghu (fil-limiti tal-ligi u d-dicenza), izda kien professjonist li minnu kien mistenni li jirrezisti ghal kull intromissjoni fid-doveri tieghu. Bhala professjonist hu mistenni li jwettaq id-doveri tieghu skond il-hila u s-sengha rikjesti mill-mestjer, u jekk hu jhoss li, minhabba l-ghejja, ma kienx ikun kapaci jwettaq id-doveri tieghu – u jassumi r-responsabbilita` marbuta ma' dawk id-doveri – kellu jirrifjuta li jidhol ghal xoghol extra. Fil-verita`, l-attur u shabu, kienu qed ipoggu hajjet il-passigieri f'riskju, ghax ghall-gwadan ekonomiku taghhom, kienu qed jiccertifikaw ajruplani bhala *safe* ghat-titjira, u dan meta ma kienx ikollhom kontroll shih tal-menti taghhom minhabba l-ghejja. Professjonist, anke jekk impjegat, ma jitlifx l-indipendenza tieghu u ghandu jirrifjuta li jwettaq l-inkarigu lilu moghti, jekk jaf, jew imissu jkun jaf, li jista' ma jaghtix rizultat sodisfacjenti jew utili ghal min tah l-inkarigu.

Barra minn dan, ir-responsabbilita` ta' min ihaddem biex jipprovdi *a safe system of work*, ma tistax tigi, di regola, estiza biex tkopri wkoll il-vjagg li l-impjegat jaghmel ghax-

xoghol u lura. Kif impjegat imur ghax-xoghol u lura ghad-dar hi affari tieghu.

Fil-ktieb "Modern Employment Law" ta' Michael Whincup (6th Edit. 1990) jinghad, f'pagna 236, illi
"*A journey which has to be made between one place of work and another, or to collect tools, is of course an incidental part of one's duties, but generally speaking journeys between home and work are not. This is because usually the method, time, and route are all matters for the employee to decide*".

Aktar 'il quddiem, f'pagna 344, l-istess awtur jerga' jsostni li incident li jsehh fit-triq meta l-impjegat ikun gej u sejjer ghax-xoghol, ma jwassalx ghall-konkluzjoni li l-griehi li jsofri l-impjegat jitqiesu li sehhew "*out of and in the course of employment*", peress illi "*the employee decides for himself when and how to get to work, and on his way there and back faces the same risks as any other road-user. As a rule therefore he cannot say that his injury is caused by an occupational hazard of some sort*".

L-eccezzjonijiet li ghalihom jirreferi l-istess awtur, bhal meta impjegat jigi mitlub jiehu rotta specifika biex iwassal lil xi hadd, ma humiex applikabbli ghall-kaz.

F'dan il-kaz il-kumpanija konvenuta ipprovdiet karozza ghall-uzu tal-attur, fuel u *insurance* ghall-istess u pprovdietu wkoll bi *transport allowance*. L-attur, ghalhekk, jekk hassu ghajjien, seta' jaqbad *Taxi* ghad-dar; ihalli l-vettura fl-ajruport, u l-ghada, jew meta kien jerga' jmissu xoghol, jerga' jaqbad *Taxi* ghax-xoghol u jirritorna d-dar bil-vettura tieghu meta jhossu f'siktu. Hadd m'ghandu jsuq vettura meta jkun tant ghajjien li ghandu jkun jaf li ma jkollux kontroll shih tal-vettura. Kien l-attur li ddecieda jirriskja u jsuq ghad-dar, nonostante l-istat li kien fih. Ghal din id-decizjoni ma tahtix is-socjeta` konvenuta. L-attur hu matur u responsabbli bizzejjed li, suppost, jiehu decizjonijiet ghaqlin, u mhux mistenni li l-kumpanija li timpjegah "izzommlu jdejh" u tara li jasal lura d-dar qawwi u shih.

Jigi osservat in linea ta' principju legali illi kif pacifikament akkolt, in-norma skond l-Artikolu 1031 tal-Kodici Civili: "*tikkostitwixxi l-punt kardinali tar-responsabbilita` extra-kontrattwali u tenuncja r-regola illi l-awtur tal-lezjoni ghandu jaghmel tajjeb ghall-konsegwenzi negattivi patrimonjali subiti mit-terz*".

(ara **Mifsud v. Sparkasse Bank Malta P.l.c**, deciza minn din il-Qorti, Sede Inferjuri, fid-9 ta' Frar, 2005). F'dan il-kaz, is-socjeta` konvenuta, mhix l-awtrici tal-lezjoni, ghax ghal dak li sehh jahti biss l-attur li, kontra r-regoli ta' sewqan prudenti, iddecieda li jsuq lejn id-dar meta kien jaf li ma kienx fi stat li jikkontrolla l-vettura.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet fuq premessi, tiddisponi mill-appell interpost mill-attur billi tichad l-istess u tikkonferma s-sentenza tal-ewwel Qorti.

L-ispejjez in prim istanza jibqghu kif decizi mill-ewwel Qorti, waqt li dawk marbuta ma' dan l-appell jithallsu kollha mill-attur appellant.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM-------------------------------